

Հուլիսի 1-ից Մերկելն է վերստեղծում Եվրոպան

Հուլիսի 1-ին ՊԲ 6 ամսով սահմանվում է Եվրոխորհրդի նախագահությունը: Հունիսի 18-ին Բունդեսթագում գումարված նիստում ՊԲ կանցլեր Մերկելը, ինչպես նաև խմբակցությունների ղեկավարներ ու դաշնակազմակերպիչներ ուրվագծեցին այն առաջնահերթությունները, որ ակնկալում են նախագահության ընթացքում: «Կորոնայի համավարակը ցույց սվեց, թե որքան դյուրաբեկ է ԵՄ, որքան խոցելի», ասաց ՊԲ կանցլերը: «Համերաժխությունն ու միասնականությունը երբեք այսօր կարելի չէր եղել Եվրոպայում, որքան այսօր, այս է լինելու ՊԲ նախագահության առաջնորդող սկզբունքը»: Եվրոպան մեծ է առավել մեծ, գլոբալ դաշնակազմակերպություն սահմանի, ասաց Մերկելը: Այս համատեղում շեշտեց Աֆրիկա, Չինաստան, ԱՄՆ, Ռուսաստան ուղղությունները: ՈՂ-ի վերաբերյալ Մերկելը դեռ մայիսին ասել էր, թե նախագահության ժամանակ Ռուսաստանը «գրադեցնելու» է իրենց ուժերով, ընդգծելով երկխոսության հիմնարար ըմբռնումը միջազգային հարաբերություններում՝ «ուժեղի իրավունքի փոխարեն իրավունքի ուժն է» լինելու գերակա: ԱՆԱՏԻՏ ՀՈՒՄԵՐՅԱՆ, ՊԵՐՄԱՆԻԱ

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՆՈՒՅԱԿԱՆ ԸՆԲԱԹԱԹԵՐ

Օրերի շեժ

Սփյուռքահայությունն իրեն լքված է զգում

Վերնագիրը շատերին, հասկալից հայրենաբնակ հայրենակիցներին հավանաբար անհետք թվա. Հայաստանում այս օրերին բոլորն են իրենց լքված զգում, էլ ո՛ր մնաց չարքեր ու չարատեսակ հեռասաններում գնվող Սփյուռքն իր աշխարհագրական, ֆաղափական, սնեսական, այժմ էլ՝ համավարակային ու աղափական հարցերով: Մայր հայրենիքն ի՞նչն է այժմ հայտնվել հողմադուրյան մեջ, կորցրել է զլուխը ոչ միայն համավարակի զստման որոնումներում, այլև մասնավոր է ներհայրական հակամարտությունների որոնումներում: Հեռավար, այդ դրամաներում, երբ մեր կամից անկախ սիրադեպը է դարձել «ամեն մարդ՝ իր դարդին» զգացողությունը, շատերի համար անհիմաստ է դարձել հայության դրսի հասկանումներով մտածողները:

Մինչդեռ գոյություն ունեցող կողմ մղող հայկական սոցիումի, ավելի դարձ համահայկականության անվանականության շեշտակցից խիստ վստահավոր է նման մեկուսացման մասնաճյուղում, որի խորացման դեպքում մեր ժողովրդին ստառնում է կրկին, վահան թեփելանի ասած, «փոփ ազգի» վերածվելու վստահ, որն իր հերթին վստահում է ազգային եւ համազգային ամեն ինչ՝ ընդհուպ ղեկավարության ու հայրենիքի կորուստ, Սփյուռքի ամբողջական աղափայնացում, Մայր հայրենիքից արագադրի նոր ակիներ:

Թանձրացված է դասերը: Ո՛չ, ֆանդի գլխավոր խնդիրը վերաբերում է սփյուռքահայ որոշ գաղթօջախների ֆիզիկական եւ համայնֆային անվանականությանը, այնպես՝ ինչպես Հայաստանում եւ Արցախում: Եվ այս դարազայում: Բեմամին բոլորովին անծանոթ համավարակը չէ, այլ նույն թուրք-ազերի ոստիք:

Ահագանգն այս անգամ Մերձավոր Արեւելից է գալիս, Սիրիա-Լիբանանից: Մեր կայիցի ընթերցողներին ծանոթ է, թե Բեյրութում ինչպես սկսվեցին հակահայ գրգռությունները մամուլի սեղական որոշ օրգանների եւ մի խումբ վարձկանների կասարմամբ: Ծանոթ է նաև հյուսիս-արեւելյան Սիրիայում, որը ֆրակական, ասորիական եւ հայկական ջոկանների ինֆրադաշնակության սակ է զսնվում, դարձել է Երդողանի կանոնավոր բանակի եւ վարձկան ահաբեկիչների սեական թիրախ, Ադաբայի ունեւարյով սեղահան անել նրանց եւ սարածաբանը կցել՝ այսպես կոչված նոր-օսմանցիների երազած «կայսրությունը»:

Եվ Լիբանանի, եւ Սիրիայի հայության ակնկալությունը հայրենի իշխանությունից զինված միջամտությունը չէ անուժ, այլ՝ դիվանագիտական ազդեցության բանեցումը, առաջին հերթին դաշնակա Մոսկվայի վրա, որը ռազմաֆաղափական վճռական ներկայությունն է ազդեցություն ունի այդ սարածաբանում: Հայսնադեպ, սեղի հայերը, եւ ոչ միայն նրանք, իսկալից հուսալիս են Ռուսաստանից, որը, նրանց թվում է, այժմ ձեռք է փակել Սիրիայի, հարակցաբար նաև Լիբանանի ամբողջականությունը դաշնակա ներկայության սկզբնադեպ հայտարարված նախադեպ: Մերոնց դաշնակա հայրենի կառավարությունից այն է, որ օգտագործելով իր դաշնակցային հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ՝ Կրեմլին համոզի զստի Երդողանի փոքրակները:

Ըստ երեւոյթին մեր ազգակիցները լավ չեն դասկերացնում, որ Հայաստանի նոր, «հեղափոխական» իշխանությունները ցարդ ոչինչ չեն արել Ռուսաստանի հետ դաշնակցային հարաբերությունները, մեղմ ասած, գործնական եւ արդյունավետ գեւնի վրա վերականգնեցնելու ուղղությամբ: Մեր ազգակիցները չեն դասկերացնում, որ Հայաստանի «արափին գործոց» նախարարությունը խորը ինֆրամեկուսացման մեջ է զսնվում եւ իրեն զրկել է ոչ միայն Մոսկվայի, այլև կարելու մյուս մայրաքաղաքների հետ աշխատելու իրական հնարավորությունից: Այդ եւ այլ մայրաքաղաքներում զսնվող դեպի մասնաճյուղային վերածվել են ընթացիկ գործեր կատարող հյուրաստարաններին:

Ոչ միայն Մերձավոր Արեւելի, այլև գրեթե ողջ սփյուռքահայությունը չի դասկերացնում, որ ինքը, որդես՝ այսպես կոչված համազգային եռամիասնության թեւ, կորցրել է իր դիրքը, եթե երբեք չէր ունեցել: Սփյուռքը Հայաստանի իշխանության օրակարգում չէ այլևս: Եթե լինե՛ր վարչապետին կից համաձայնարարի դաշնակա վարող անձը երկրորդ ազան չէր արագադրի Ամերիկա: Եթե լինե՛ր անցնող երկու տարվա ընթացքում հայրենի իշխանությունը առնվազն մեկ անգամ, համավարակը դեռ չսկսած, սփյուռքահայ ներկայացուցիչների հետ խորհրդակցական ժողով կզուրկարէր:

Առավել մտածողիչ է այն, որ հայրենի իշխանությունները չեն գիտակցում համահայկական միասնության ձևակազմական նշանակությունը ո՛չ ներսում, ո՛չ էլ դրսում, առանց որի չեն կարող դեռ ղեկն ոչ միայն Covid-19-ին, այլև Երդողանյան virus-ին:

«Հայաստանի եւ Սփյուռքի կարող ուժերի հետ ջանում եւ ջանալու են ձեւավորել համազգային օրակարգ»: Արմեն Սարգսյան «Ազգ»-ի, «Պայքար»-ի եւ Armenian Mirror-Spectator-ի բազմաշխկ հարցազրույցը ՀՀ նախագահի հետ

- Ո՞րն է դաժնադր, որ Հայաստանը Covid-19-ով վարակվածության ավելի ցածր դեպքեր ունի, քան Կովկասի իր հարևան երկրները:

- Ինձ մեծ ցավ է դաժնադրում կորոնավիրուսի դաժնադրով մեր յուրաքանչյուր ֆաղափացու կորուստը: Օրեցօր մահերի թիվն ավելանում է, եւ դա ցածր անհանգստացնող է: Սահմանափակումների մի փոքր թուլացման դեպքում մարդիկ մտածում են, որ համավարակն այդքան էլ վստահավոր չէ: Բոլորին հորդորում են լինել ծայրահեղ զգոն: Կորոնավիրուսը դեռ ցարունակելու է մեզ հետ լինել:

Ինչ վերաբերում է դաժնադրին, յուրաքանչյուր երկրում կիրառվում են դաժնադրի չարքեր մեթոդներ, ուսից հետեւանները չարքեր են թե՛ հաջողությունների, թե՛ անհաջողությունների սեւանկյունից:

Գնահատականներ ինչպես մեր երկրում, այնպես էլ աշխարհում:

խարհում կլինեն: Այսօր առաջնայինը դաժնադր է մարդկանց կյանքի եւ առողջության համար:

Այսօր մեզ համար կարեւորագույն հարցեր են դաժնում Covid-19-ի դեմ դաժնադրի ռազմավարության, ճգնաժամի կառավարման եւ բժշկական անձնակազմի համարման հարցերը:

Ինչպիսիքն կլինի հետկորոնավիրուսային աշխարհը. ակնհայտ են դրա ինչպես բարոյական, այնպես էլ համաշխարհային սնեսության համար օբյեկտիվ բացասական հետեւանները: Այսօր եւ կորոնավիրուսից հետո **դեռ մեծ է գիտակցում, որ առողջապահությունը եւ առողջապահության համաշխարհային մասշտաբով է նաև Հայաստանում դաժնում են առաջնահերթ:**

Համավարակներ կրկին կլինեն, հնարավոր է՝ այլ ձեւով եւ անվանմամբ: Եթե մենք դաժնադրական կառույցների, հասարակու-

թյան, գիտական հանրության, գործարար մակարդակներով դաժնադր չլինենք, ապա այդ անգամ արդեն ոչ միայն ավելի ցած կյանքեր կկորցնենք, ոչ միայն ավելի մեծ սնեսական կորուստներ կունենանք, այլև չենք կարողանա հասկանալ, թե դեպի ուր ենք գնում:

- Ի՞նչ կարող է անել Հայաստանը դիմադրակելու համար համավարակի դաժնադրով սուրիզմի, միջազգային առեւտրի եւ այլ ոլորտներում իր կրեւի մյուսական հավանական կորուստները:

- Այդ առումով նախագահականի կողմից ֆայլեր են արվել դեռեւս անցյալ տարի, երբ 2019թ. նոյեմբերին ՄԱԿ-ի Առեւտրի եւ զարգացման համաժողովը (UNCTAD) հրադարակեց իմ խնդրանքով դաժնադրած՝ Հայաստանի ներդրումային ֆաղափականության զեկույցը (IPR): Չեկույցը մասնաճյուղ է սնեսության արափահանման ենթակա եւ խոսունակից մի ֆանի ճյուղ, որոնք հաջորդ 10-20 տարիների ընթացքում կարող են աղափակել միլիարդավոր դոլարի ներդրումներ: Չեկույցը նաև ներկայացնում է առաջարկություններ, որոնք միջկազմ են վերացնելու այդ ճյուղերում ներդրումները խոչընդոտող հիմնական գործոնները: Սա երկարաժամկետ ռազմավարություն է, որն ուղղված է ինչպես արափին, այնպես էլ ներքին ներդրումները խթանելուն եւ դրանցից օտարացումը սահմանելուն:

Մենք դեպի անուժության գաղափարը հավերժ կրող ժողովուրդ ենք

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դպր, դրոժեստր

Օրերս իր ելույթներից մեկում ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանն արափայտեց այն միջոց, թե մենք 500 տարի դեպի անուժություն չենք ունեցել եւ հետեւաբար դեպի անուժության գաղափարը մեզ համար խոր է ու մենք ազգովին չենք սիրում այն: Այնուհետեւ զարգացվում էր այն ոչ ճիշտ սեւակեցը, որ իբր սեւական ժամանակ դեպի անուժական կառույցված չենք ունեցել, դրա համար էլ սովոր ենք բռնության: Սակայն համահայտ ճանաչում:

թյուն է, որ բռնության երեւոյթները դեպի անուժության գոյություն կամ չլինելու հետ կաղելը սխալ է. սովորաբար բռնությունն անձով է դաժնադրված, եւ դեպի անուժական կառույցվածի հետ որեւէ կաղ չունի: Ավելին, ասել, որ մեր հանրադեպի ֆաղափացիները դեպի անուժական կարգը չեն դաժնադրում, ֆանի որ դեպի անուժություն չենք ունեցել՝ ճիշտ չէ:

Պատմաբանիս դիրքից կարող եմ վկայել ու բազմաթիվ փաստեր վկայակոչել, որ նույնիսկ ամենադժվարին ու մռայլ միջոցադարում, երբ հայ ժողովուրդը կռվախնձոր էր դարձել հզոր հարեւանների համար, երբ

ցարունակական դաժնադրները մոխրակոյտերի էին վերածում հայոց ծաղկուն շեւերը, երբ ամենուր արյուն էր ու ավեր, երբ սեւական ժամանակ ժողովուրդը հեծում էր օտար բռնաժողովուրդների ճիրաններում, սակայն երբեք չկորցրեց հավաք լուսավոր աղափայի նկատմամբ եւ մասնադեպ հոգու խորում անթեղված դաժնեց սեւական դեպի անուժությունը կերեւելու հավաքը: Եվ ամեն անգամ բավական էր փոփրիկ հույսի առկայծում, թեկուզ երազելու հնարավորություն, հայ մարդն իսկույն լծվում էր իր դեպի անուժությունը կերեւելու ազգանվեր գործին:

ՅԱԿՈՒՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մարդուն մեկուն երագները

Որքան միտք փափափեի, որ Էրսողանը, որ կը փորձե վերականգնել Օսմանեան կայսրութիւնը, արաբական երկիրներուն կողմէն, նաեւ իր աչքերը դարձնէ դէմքի արեւմուտք եւ փորձէ ոսնասեղեր գրաւել մինչեւ Վիեննա երկարող ճանապարհին վրայ զսնուող երկիրներէն. չէ՞ որ թուրքերը մինչեւ Վիեննայի դռները հասած էին ժամանակին:

Թող արեւմուտքն ալ համը առնէ այս նկրտումներուն, թող արեւմտեան երկիրներն ալ շեսնեն թրական առնաները դրօշակներուն ծածանումը իրենց ֆաղափներուն մէջ, ինչդէս անոնք կը շեսնուին Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբիոյ ու այս օրերուն ալ Լիբանանի մէջ:

Համասարած լռութիւնը կարգ մը մեծ դէպքերուն հետ կողմէ Էրսողանի ոսնագոյններուն ի շես, կը զարնացնէ եւ կը զայրացնէ թուրքոյն ներխուժումէն տուժած երկիրներու ժողովուրդները: Ու կը բարունակուի օդին մէջ կախ մնալ հսկայ հարցման նշան մը՝ ինչո՞ւ արդեօք, ի՞նչ շահ ունին շեսնող ու լռող դէպքերուն, որոնք ուզեն, կամ ոչ, մեղսակիցի միտքին միտք արժանանան:

Եղեր, թուրքին իր ազգային անվստահութեան սիրոյն, ինքզինքին իրաւունք կու տայ իր երկրին հարեան ծովերուն վրայ հսկել, ինչ՞ Սեւ, Միջերկրական, Եգէական եւ Նոյնիսկ յիշեալ ծովերուն հարեան ծովերուն վրայ ալ, ինչդէս Կասպիցն ու Կարմիրը... Հետեւեալներէն այն է, որ ի՞նչ կ'որոշէ եւ ի՞նչ ալ կը գործադրէ, երբ ձայն հանող չկայ: Սուրիոյ հիւսիսը գրեթէ ամբողջութեամբ գրաւուած է իր կողմէ, ազատ ներթափանցում ունի Իրաքի հիւսիսը: Հիմա ալ բաց է ի բաց Լիբիա մղած է իր բանակին մէջ գործող սուրիացի «ընդդիմադիր» կոչուած դասալիք վարձկանները ու կը զարնան իր կողմը մէջ գինուորական երկու խարխալ կառուցել:

Չորս տարի առաջ իր դէմ եղած յեղաշրջումի փորձը ձգտելէն եւ բազմապիսի ֆաղափանքներ բաները լեցնելէն ետք, Էրսողան ամբողջ իր դիրքը եւ այդ յաջողութենէն զինուկած՝ աւելի ակնառու կերպով բարունակեց իր տարածքային ներթափանցումները զանազան երկիրներ:

Ճաւախաբանական այս ֆաղափանքներէն մէջ հայկական սփիւռքը հարուածելու յատուկ ծրագիր մը սկսած էր ու կը բարունակէ ի գործ դնել: Սուրիոյ յաջողութենէն օգտուելով, իր սնած ահաբեկչական խմբաւորումներու ձեռնարկ սուրիացի կողմէն հարուածելէ ետք, Երուսաղէմի հայապատկան կալուածները իրացնելու ելած է: Վերջերս ալ, ինչ որ «Մարտիական» (Հաւանաբար Մարտինցիական, Զամիլիի մօտիկ թրական Մարտին գիւղաբնակի մասին է) կուսակցութեան ղեկավարին բերնով ամենակիցի որակումներով սղառնալիքներ տեղացուց հայերու գլխուն, սակայն անմիջապէս ալ հակահարուածը ստացաւ յիբանանահայութեան կողմէ:

Այս բոլորէն ետք, սակայն «Սուլթանի» ձեռքը բռնող չկայ: Ցաւալին այն է, որ զարնանքները կը ստիպեն, որ մարդիկ իրենց վստահութիւնը կորսնցնեն իրենց բարեկամներուն նկատմամբ: Սուրիոյ յաջողութենէն Ռուսիոյ մեծագոյն օժանդակութիւնը երկիրն ու իշխանութիւնը յաջողակութեամբ, իր արդիւնքը տուաւ, սակայն ոչ ակնկալուածին դէմ: Իշխանութիւնը յաջողակութեամբ, սակայն երկիրը բզկտուեցաւ, որովհետեւ բարեկամ կարծուածը համաձայնութիւններ ունէր թուրքին հետ, ինչ-ինչ հեռանկարներով: Սուրիոյ ֆաղափանք, սակայն յաջողութեամբ քաղաքացիները իրենց ակնկալուածին դէմ: Իշխանութիւնը յաջողութեամբ, սակայն երկիրը բզկտուեցաւ, որովհետեւ բարեկամ կարծուածը համաձայնութիւններ ունէր թուրքին հետ, ինչ-ինչ հեռանկարներով: Սուրիոյ ֆաղափանք, սակայն երկիրը բզկտուեցաւ, որովհետեւ բարեկամ կարծուածը համաձայնութիւններ ունէր թուրքին հետ, ինչ-ինչ հեռանկարներով:

Սուրիական այն երջանները, որոնք այսօր թուրքոյն հակակռօնի սակ կը զսնուին, արդէն լրիւ թրփացած են: Ուստի սարի առաջ սուրիական Ալեքսանտրէքը բռնակցուեցաւ թուրքոյն՝ Ֆրանսայի օրհնութեամբ եւ դարձաւ Հաթայ: Վերջացած հարց է, որքան ալ Սուրիան չճանաչուի ու յաջողութեամբ զայն: Նոյնն ալ միտքի կանխարձի գրաւուած միւս երջաններուն հետ կա: Եւ այս բոլորը՝ աշխարհի աչքին առջեւ: Իսկ արդարութեան եւ դեմոկրատիայի զատուած Ամերիկան մը մը յաջողութեամբ կ'ուզէ ծունկի բերել եւ խեղդամահ ընել Սուրիան:

Մարդ ակամայ կը տարուի մտածելու, թէ անհմտութեամբ է բարիքն կանչել ու յուսալ, աշխարհը չարիքն է, վկայ թուրքը, ազգիքն, Կորուսվորուը եւ ծունկի կը սակ ստանա՞ր խեղդամահ ընող սոցիալականորէ ամերիկացի ոսիկանը:

Մենք դեսականութեան գաղափարը հապերձ կրող ժողովուրդ ենք

⇒1 Չի կարելի ասել, որ մենք 500 տարի դեսական կառուցվածք չենք ունեցել:

Նախ՝ դեսականութեան գաղափարն ու հոյսը եղել են հայ մարդու մշակութային ուղեկիցը, հետո էլ՝ մենք դեսականութեան դրսեւորումներ ենք ունեցել հանձնիս՝ Հայ եկեղեցու, մելիքութիւնների, իշխանական սների: Մինչեւ 1420 թվականը իշխանական մնացորդները յաջողակաբ են նաեւ Կիլիկիայի Հայաստանի լեռնային շրջաններում: Իհարկե, դրանից հետո օտարի տիրապետության սակ ենք եղել, բայց նույնիսկ այդ տարիներին մենք դեսական առանձին միավորումները յաջողակաբ ենք իշխանապետութիւնների ձեւով (օրինակ՝ Սասունն ու Չեթիւնը կիսաանկախ կարգավիճակ ունեցին ընդհուպ XIX դարի կեսերը): Կամ՝ դեսականութեան գաղափարի առկայութիւնն էր, ապա ինչ էին «Որոգայթ փառաց» ու «Տեսակ, որ կոչի յորդորակ» ծրագրային փաստաթղթերը, որոնք ոչ ավել ոչ յակաս աղաքա հայկական հանրապետության սահմանադրության եւ այն իրականացնելու ուղղված կոչ-հորդոր էին: Կամ արդոք դեսականութեան կերտման յասնական ծրագրեր չէին Իսրայել Օրու «Պիպլայն» եւ «Մուկոկյան» նախագծերն ու դրանք իրականացնելու ուղղված նրա ջանքերը:

Չարմանալ կարելի, երբ հայ մարդը կարող է անտեսել Հայկական մարզի գոյութեան փաստը, որը սեփական դեսականութեան կերտման ճանապարհին կարեւոր հանգրվաններից էր: Այլ խնդիր է, որ այն կարճ կյանք ունեցավ, բայց բոլորովին էլ յասահական չէր, որ դրա վերացումից հետո նուս ցարերի յասպիտանութիւնը յարտադիր իրաւունքները եր նաեւ «թագավոր աշխարհի Հայոց»-ը: Իսկ ֆիդայական կռիվը, որին գոհ գնաց ազգի ծաղիկ երիտասարդութեան մեծ մասը, հանուն ազատութեան ու սեփական դեսականութիւնը կերտելու յարտադիր յարտապետութիւնը էր, այլապէս չէին կարող միութեանական հանրապետութեան կարգավիճակով ԽՍՀՄ-ի կազմի մեջ մտնել եւ ոչ էլ մեզ կհամարեն առանձին հանրապետութիւն, եւ մեզ հետ հաւաքով կնստեին:

Փական դեսականութիւնը կերտելու յարտապետութեան, ապա ի՞նչ էր: Ի վերջո՞՝ եթէ յահողանված ու սերնդեսերունդ փոխանցված չլինէր դեսականութեան գաղափարը, ապա ինչդէս, որ տեղից ծնվեց Հայաստանի Առաջին հանրապետութիւնը: Պատմութեանը փոքր իսկ տեղակ յուրամշակուր հայ մարդ անթափուց յոյսութիւնն է աղում այն իրողութիւնից, թէ ինչդէս 1918 թ. մայիսին կերտեց հանրապետութիւն: Ընդ որում այնդիպին, որի ժամանակ, այսինքն՝ 1918-1920 թթ., մենք ստեղծեցինք դեսական բոլոր ինքնիտանութիւնները, եւ դրանք ենք, եւ գործադիր, եւ օրենսդիր իշխանութիւն, այսինքն՝ ունեցանք այնդիպի կասարյալ դեսական կարգ, որին կնախանձեին դարերով դեսականութիւն ունեցող շատ ժողովուրդներ: Նույնիսկ այդ դժնդակ յայնաններում, սովի, համաճարակի ու հազարավոր անօթեան գաղթականների առկայութեամբ հսակ գործում էին երկրի տնտեսութեանը, գործադիր իշխանութիւնը եւ դաստիարակական հանակարգը, օրեցօր կասարելագործվում էր օրենսդրութիւնը: Այս ամենից հետո ասել, որ եղել է, թէ մենք ավելի քան 500 տարի եւ ավել դեսականութիւն չենք ունեցել եւ դեսական կարգը մեզ համար միտք եղել է օտար, ուրիշների կողմից յարտադրված, կարծում են ոչ միայն ճիշտ չի, այլեւս ջուր է լցնում մեր թեւամիտների ջրաղացներին, որոնք շնչակտուր վայրահաչում են, թէ իբր հայերն ընդամենը գնչուների մնան թափառական, անտու ու անհայրենի հանրույթ են եղել:

Անկասկած, մենք դեսական կառուցվածքով հանրապետութիւն էինք, այլապէս չէին կարող միութեանական հանրապետութեան կարգավիճակով ԽՍՀՄ-ի կազմի մեջ մտնել եւ ոչ էլ մեզ կհամարեն առանձին հանրապետութիւն, եւ մեզ հետ հաւաքով կնստեին:

տեին: Հետո էլ դեսական չէ մտնալ, որ դրանից հետո էլ ըստ էութեան որդես դեսական միավոր՝ տնտեսութիւն Հայաստանի հանրապետութիւնն էր հանդես գալիս, ունէր դեսականութեան բոլոր կարեւոր աշխարհները՝ դրոշ, հիմնը, զինանշանը: Վերջապէս ներկայիս Հանրապետութիւնը եղավ հենց այդ ՀԽՍՀ-ի ժառանգորդը, հենց այդ անկախ ու ազատ դեսականութեան գաղափարը դարձավ այն հոգեկերտվածի հիմքը, որը փայլուն հաղթանակ աղաքովեց Արցախյան ազատագրական յարտապետութեան:

Մեր դեսական հարգարժան ղեկավարը կարծում են չդեսական է աշխարհը անի այն կարեւոր իրողութիւնը, որ հենց այդ դեսականութեան գործունի կրող նույն ժողովուրդը հեղափոխութիւն արեց եւ իրեն բերեց իշխանութեան: Որ հենց այդ հեղափոխութեան ժամանակ հայտարարվում էր, թէ դա ժողովրդի իշխանութիւնն է, իսկ այսօր, այս օրհասական յաջողութեամբ մեղադրվում «դեսականութիւն, կարգ ու կանոն չսիրող» այդ նույն ժողովուրդը: Որ հասարակութիւնը երկփեղկվել է սեւերի ու սոցիալների, որ հասկապէս սոցցանցերում կողմերն անգիջում, իսկ երբեմն էլ շրջանցելով կոռուկութեան բոլոր սահմանները՝ հոռոտում են միմյանց, շատ սգեղ է, բայց գուցէ ֆաղապագիտական տեսնուլոգիա է՝ բաժանվածներին ավելի հեշտ է կառավարել: Իսկ այ, դասագիտական դասում, հարգելի ղեկավարներ, դեսական է անցնել թույլատրելի Ռուսիկները եւ թույլ սալ յասնագիտական կողմից վրիպումներ: Չմոռանալ, որ մեր գրածներն ու ասածները հասանելի են նաեւ մեր թեւամիտներին: Այնպէս որ, հայ ժողովուրդն իր գոյութեան մի քանի հազարամյա դեսականութեան ընթացքում եղել դեսականութեան գաղափարի կրողն ու միտք յարտապետել է դրա համար:

17.06.2020

Նոր նշանակում... դարձյալ քաղաքական թեմայով

Հունիսի 15-ին Հայաստանի ազգային յասկետարաի սնօրեն Արման Ծասուրյանը հայտնեց, որ հաջորդ օրվանից դադարեցնում է իր լիազորութիւնները: Նա շնորհակալութիւններ արտայայտեց յայնանի յասկետարաի աշխատակիցներին, յասնել, թէ միտքին ինչ ձեռքբերումներ են ունեցել, թանգարանի միջազգային ճանաչման համար ինչ նախագծեր, նորարարութիւններ են իրականացրել:

ԿԳՄՍ նախարար Արայիկ Հարութիւնյանը հաջորդ իսկ օրը տեղեկացրեց, որ Արման Ծասուրյանը լրում է յաշտոնը: Լրացել է նրա յայնանագրի ժամկետը: Ֆեյսբուքյան էջում նա նաեւ հայտարարել էր, որ սնօրենի ժամանակավոր յաշտոնակատար նշանակվում է Մարիամ Հակոբյանը, որը մինչ այդ աշխատել է յասկետարաի գիտական ֆարտուղար:

Արման Ծասուրյանը յասկետարաի սնօրենն էր 2015 թվականից: Գաղտնիք չէ, որ նա ընկալվում է որդես նախորդ իշխանութիւնների մարդ, ավելի ստույգ՝ մակույթի նախկին նախարար Հասմիկ Պողոսյանի կողմից երաշխավորված, նրա շրջապատից, յուրային: Արման Ծասուրյանն իր գլխավոր ձեռքբերումը համարում է այն, որ մարդիկ սկսել էին հաճախել յասկետարաի: Նրա աշխատանքային յայնանագրի ժամկետը լրացել էր: Ոչ Ծասուրյանը, ոչ էլ Արայիկ Հարութիւնյանը չանդարարձան՝ ինչու չերկարաձգվեց աշխատանքային յայնանագիրը: Սուտուիտու հարցը փակվեց, մոր նշանակում եղավ՝ Մարիամ Հակոբյան:

բյան: Նախարարը ոչ էլ անդարարձավ՝ լավ է աշխատել Արման Ծասուրյանը, գո՞հ է նրա աշխատանքից, թէ ոչ: Մարիամ Հակոբյանը Հայաստանի ազգային յասկետարաիում աշխատում էր 2005 թվականից: Մայր թանգարանը եւս մակույթային մյուս հասարակութիւնների մնան արդեն մի քանի ավիտ աշխատում է առցանց, այսինքն՝ ելունուս, հավանական թեկնածուների մասին ներքին յուսակցութիւններ չեն եղել, թեեւ ինքնառաջադրված, սնօրենի յաշտոնի համար յարտապետութեան թեկնածուներ եղել են: Այնուամենայնիվ, աշխատակիցների, նաեւ շատերի համար յասկետարաի սնօրենի յաշտոնում Մարիամ Հակոբյանին նշանակելն անակնկալ էր:

Մարիամ Հակոբյանը Հայաստանի ազգային յասկետարաիում աշխատում էր 2005 թվականից: Մայր թանգարանը եւս մակույթային մյուս հասարակութիւնների մնան արդեն մի քանի ավիտ աշխատում է առցանց, այսինքն՝ ելունուս, հավանական թեկնածուների մասին ներքին յուսակցութիւններ չեն եղել, թեեւ ինքնառաջադրված, սնօրենի յաշտոնի համար յարտապետութեան թեկնածուներ եղել են: Այնուամենայնիվ, աշխատակիցների, նաեւ շատերի համար յասկետարաի սնօրենի յաշտոնում Մարիամ Հակոբյանին նշանակելն անակնկալ էր:

ՆԱԻՐ ՅԱԼ

⇒ **1** Յեանուս լինելով Ներդրումային ֆառա- փակաճանցի գեկույցի դրույթներին եւ հիմնվելով սեղե- կությունների եւ վերլուծության վրա, նվաճած գեկույցում UNC-TAD-ը եւ ՀՀ Նախագահի ա- խաճակազմը հանդես են գալիս նկատարումներով եւ առաջարկ- ներով, որոնք կծառայեն ռազմա- վարական մոտեցման կողմնոր- ժիչ ցուցիչներ՝ կիրառելու ներդ- րումային ֆառափակաճանցի գործիքներ՝ COVID-19-ի ճգնա- ժամով թայմանավորված որո- սողանալիքներ չեզոքացնելու համար: Առաջնային ֆայլերը կենտրոնանում են այն գործիք- կազմի վրա, որը Հայաստանը կարող է կիրառել՝ արագ մեղմե- լու ճգնաճամի ազդեցությունը ներդրումների ներհոսքի եւ սնե- սության վրա:

Այդ մոտասկոպ առաջարկում ենք իրականացնել նաեւ նոր գոր- ծողություններ. **ւսեղծել մի կա- ռույց՝ Ներդրողի արագ արձա- գանման աշխատանքային խումբ (QIRT)** թայմանական ա- նունով, որը կոչված է լինելու հա- մալրել կառավարության որդեգ- րած թիզներին անհաղաղ ա- ջակցելու միջոցառումների շար- իր: Այդ կառույցի հիմնական գոր- ծառայություններն են լինելու **ներդ- րումների թաճառանությունը, ազակցությունը վերաներդրո- ճներին եւ արդեն իսկ առկա ներդրողներին/ներդրումների վե- րակողմնորոշումը, ներդրոճնե- րի ռազմավարական թիրախ- վորումը եւ ռազմավարական գործընկերությունը:** Այսինքն մի կողմից լինելու է մի կառույց, որը դասական ընթացակարգերով կխթանի ներդրումները երկում, աշխարհին կզովազդի Հայաս- տանը, մյուս կողմից՝ այդ կա- ռույցը հայկական սկսնակ ընկե- րություններին թեթք է օգնի: Ամ- բողջ աշխարհը նաեւ այդ կազ- մակերթության ջանքերի միջո- ճով թեթք է ծանոթանա Հա- յաստանին:

Պեթք է մանրամասն ծրագիր ունենանք, թե ինչ ենք անում՝ եւ՝ բնադահողանության, եւ՝ սնե- սության, եւ՝ զարգացման, եւ՝ զբոսաճրջության ոլորտներում: **Պեթք է ունենանք հսակ սե- սական, որը թեթք է համա- կուսնչ լինի աշխարհի զար- գացման սեսականին:** Այսինքն, աշխարհը չի կարող զարգացման մի ուղղությամբ զնալ, իսկ մենք՝ հակառակ: Հա- յաստանը թեթք է շարունակի զարգացնել թոլոր ոլորտները, զբոսաճրջությունը, արդյունա- բերությունը, բանկային համա- կարգը, եւ այլն: Այս թոլոր ոլորտ- ները փոխկաթակցված են:

Մենք ունենք շատ մեծ գյու- ռասնեսակաճող թոսեցիակ, որը չենք օգտագործում: Խոսքն այն մասին չէ, թե մենք ինչքան ու- նենք, խոսքն այն մասին է, թե մենք ինչքան ենք արադրում: Որ- թես առաջնահերթություն դի- ճարկելով երկրի թարեճային անվսանզության խնդիրը՝ այդ համաճեփսում շատ էական են համարում Հայաստանը թար- եճի անվսանզության ոլորտ- նում սարաճաճառանային հանզույց դարճնելու զարա- փարը եւ այդ ուղղությամբ մի շարք երկրների դեկավարների եւ մասնագիթացած միջազգային կազմակերթությունների հեթ իմ շարունակական ֆնարկումները: Կրկնեն՝ Հայաստանում թեթք է անեն բան զարգացնել՝ **գյու- ռասնեսությունից մինչեւ ժա- մանակակից սեխնոլոգիա- ճեր:** Օրինակ, կորոնավիրուսից

հեթ թեթք է ավելի ջանասի- րաթար աշխատել էլեկտրո- նային կառավարման (eGov- ernalment), էլեկտրոնային առող- ջադահողության (eH) եւ էլեկտրո- նային ուսուցման (EdTech) ներդրման ոլորտներում: Այն երկրները, որոնք հաջողությամբ կարողացել են խթանել, կիրա- ռել, ներդնել այս գործիքները, շատ ավելի ուճեղ եւ դիմադրող են:

Կորոնավիրուսից հեթ մճա- դիր են վերադառնալ **ATOM** նա- խագահական նախաճեռնու- թյանը, որը միջակա է միջազ- գային կազմակերթություններ Հայաստան բերելուն, արհեսա- կան բանակաճության զարգաց- ման նոթասկոպ լաթոթասոթիա- ներ սեղծելուն, ֆանի որ դա ա- թագայի հիմնարար գործիքն է սննդի արադրության, գյու- ռասնեսության, միջոթեսական հարաբերությունների, կորոնա- վիրուսի դեմ թայթարի, կենսա- բանական սեխնոլոգիաների

դարանական հանրաթեսու- թյունում նախագահի՝ որթես թեթքության գլխի համար գործա- դիր իշխանության ինչ-որ լծակ- ներ չի ենթադրում:

Իմ խնդիրը, որթես կյանքի եր- կար ճանադարի անցած նախա- գահ, **համակարգային խնդիր- ներին լուծումներ զսնելն է, ինչոթես նաեւ ազգի եւ թեթա- կանության անբողջականու- թյան ջասազով լինելը:** Հենց դրանում են սեսնում նախագա- հի ինսիթսուսի հիմնական գոր- ծառայթը:

Անկախ նրանից, թե սվյալ թաճսոնն ինչ նկարագրություն ունի, թաճսոնը զբաղեցնող ան- հասն է ճեակվորում արդյունքը: Ես փորճում են Հանրաթեսության նախագահի գործունեության մեջ դնել այն իմասթը, որը կարծում են ճիթս է եւ օգտակար:

Կարող են ունենալ աշխարհի ամենամեծ թասախանասվու- թյունը, թոլոր մեծ հնարավորու-

լություններից մեկն է, կարեւոր ռեսուրս Հայաստանի զարգաց- ման եւ համահայկական շահե- րի առաջնդման առումով:

Հայերն իրենց բնակության երկրի օրինակելի, հարգված եւ հաջողակ ֆաղաֆացիներ են: Հաճվի առնելով մեր աշխարհա- ֆաղաֆական դիրքը՝ Սփյուռքը Հայաստանը եւ աշխարհը կա- թող զղակ եւ կամուրջ է: Արեւե- րում 4-5 անգամ ավելի շատ հայեր են աթրում, ֆան Հայաս- տանում: Կարծում են, որ սփյուռ- ֆահայերի ներուճը, հասկաթես նրանց գիթելիքներն ու փորճն ա- ռավել արդյունավեթ օգտագոր- ժելու համար անհրաճեթս է իմս- թիթսուցիոնալ մոթեցում ունենալ՝ օրենսդրական եւ գործնական միջոցառումների համադրմամբ, որոնք ուղղված կլինեն նրանց մասնակցության ընդլայնմանը հասարակական, ֆաղաֆական կյանքում եւ, հասկաթես՝ երկրի գիթական, մշակութային եւ

ճերը: Կարծում են, որ Հայաս- տան-Սփյուռք այդ թիթի համա- գործակցությունը կարող է ա- խարհին նույնոթես շատ բան շալ:

- **Մեծարթո թրն Նախագահ, թղավորությունն այն է, որ ճեր նկատմամբ, որթես ՀՀ Նախա- գահի, իշխանական եւ թաճսո- նական լրասվամիջոցներն ու- նեն՝ եթե չասենք վերադահ, ա- թա՝ «սառը» կեցվածք, իսկ ընդդիմադիր լրասվամիջոցնե- րը՝ դճգոհ ու ֆննադիտակն վերաթերումը: Ըստ ճեթ, որն է թասճառը դրա՝ հոսախաթութ- յունը, թյուրըմբոնումը, թե՞...**

- Հարցն ավելի խորֆային է, ո- րը լայն առումով առնչվում է ժամանակակից ժողովրդավա- րական հասարակության մեջ մամուլի դերին: «Չորրորդ իշխա- նությունը» առողջ եւ զարգա- ցած հասարակության համար կարեւոր, առաջնային զղակ է, առաջընթացի թայման: Վերջին երեթ սասնամայլի փորճը ցույց է

«Հայաստանի եւ Սփյուռքի կարող ուճերի հեթ...

զարգացման, առողջադահող- թյան եւ այլ ոլորտներում: Աշ- խարհը գնում է դեթի նոր էլեկտրո- նային բանկային համակարգ եւ էլեկտրոնային սոդասարկում: Հեթեսարա, անհրաճեթս են լի- նելու բազմաթիվ գործիքներ, ո- թիթսգի այդ համակարգերը լի- նեն արդյունավեթ:

- **Ինչոթես կարելի է զսթել Հայաստանում ներկայիս թիրող ճայրաեղը եւ վսանզավոր ներ- ֆաղաֆական բեթեռացումը:**

- Այսօր առհասարակ աշխար- հում խախսվել են դասական ֆաղաֆական վարադիթը, իշխա- նություն-ընդդիմություն թայթար- ի ճամաբանությունն ու ճեթերը: Նայեթ ճեր շուրջը, ամենուրեթ մույն թասկերն է: Բեթեռացումը հեթեսանք է նաեւ մարդկանց մեթերի եւ վարադի վրա վիրսու- ալ աշխարհի ազդեցության:

Այսօր վիրսուալ աշխարհը, սոցցանցերը հեղեղված են ա- սելությունթը, հայիոյանքներով, բռնության կոչերով, եւ չկա օ- րենք կամ նորք, որ կարողանա զսթել դրանք: Վիրսուալ աշխար- հը դառնում է ավելի իրական, ֆան իրական աշխարհը: Ոչ միայն մեթ մոթ, այլեւ ամենուր այն ճեակվորում է հանրային կարծիք եւ ազդում իշխանու- թյունների եւ ընդդիմության վարադի ու որոշումների վրա:

Այս թայմանքներում ֆաղա- ֆական ուճերը թարսավոր են չափազանց թասախանա- սու լինել սեփական վարքի, խոսքի եւ գործի մեջ, թույլ չսալու համար ներֆաղաֆա- կան վիճակի ճայրաեղը արա- ցում եւ սեղ թողնելու համար երկխոսությանը: Մեր երկրի եւ ժողովրդի շահերը թահան- ջում են դա:

- **2015 թ. ընդունված ՀՀ նոր կամ նորացված Սահմանադ- րությունը, որը նախկին նա- խագահը ճեթել-կարել էր սվել իր հազին, այթմ սուր բեթեռա- ցումների եւ կորոնաֆաղաֆա- կան թայմանքներում ավելի ցցուն երեսակ է հանում իր ան- համադասախանությունը ներկա թահանքներին՝ թեթա- կան իշխանական թեթերի մի- ջեւ հակակեթոների խախս- ման, այդ թվում՝ նախագահի իրավասությունների սահմա- նափակման սեսակեթից: Ի՞նչոթես եթ զնահասում այս ի- րողությունը, ի՞նչոթես կարելի է դուրս զալ այս վիճակից:**

Նախագահը թիկնոջ եւ թոռան հեթ

թյունները, բայց ոչինչ չանել: Եվ հակառակը՝ ունենալ մեկը եւ այն օգտագործել: Պեթք չէ մճա- ժել, թե ինչ լծակ, գործիք ունես, կարեւորը՝ հասնես նոթասկին: Հոյս ունեն մաեւ, որ ճարթեր հարցերի շուրջ հանրային ֆնար- կումներն ու բանավեճերը կհան- զեցնեն հանրօղոթ, համազ- գային շահերին համահունչ ար- դյունքի, որոնց շարունակ՝ ժամա- նակի ընթացքում Սահմանադ- րության մեջ ի հայթ եկած բացե- րի վերացումը, մասնավորաթես զսթումների ու հակակեթոների մեթխանիզմների ներդրումը:

- **Սփյուռքյան սեսանկյունից կարծիք կա, որ ՀՀ իշխանու- թյունները լրիվ չեն օգտագոր- ժում Սփյուռքի ներուճը: Մյուս կողմից՝ Սփյուռքի ճայնը ներ- հայաստանյան եւ համա- հայկական հարթակներում լսե- լի չէ, չկա թեթական օրինա- կան-թաճսոնական որեւէ հար- թակ, որեթից լսելի դառնա Սփյուռքի սեսակեթը Հայաստա- նի ազգային հարցերում: Ո՞րն է ճեր կարծիքը, ի՞նչոթես կարելի լուծել այս հարցը:**

- Հարցադրումն առավել ֆան արդիական է: Նոր ժամանակե- րը եւ Հայաստանի ու հայ ժողով- րդի առջեւ կանգնած մարսահրա- վերները թահանջում են ազ- գային թոլոր ռեսուրսների միասե- ղում, համախմբվածոթյունն եւ միասնությունն: Այսեղ երկուսեթ անելիքներ շատ կան, բայց, ո- թես թեթություն, Հայաստան իր վրա թեթ է վերցնի նախաճեռ- նությունը: Աշխարհում հայերը հայթն են որթես «կազմակերթ- ված եւ ազդեցիկ Սփյուռք ունե- ցող ազգ»: Մեթ միավորում են մեր ընդհանուր ազգային արժեթ- ները եւ իղճերը: Դա մեր առավե-

սվել, որ մամուլն ինքնիթեճ՝ միայն «ազատ շուկայական» կանոններով չի կարող լիովին կայանալ: Պեթությունը, ֆաղա- ֆական ուճերը, սնեսվարողները եւ հասարակությունն ինքը թեթք է շահագրգրված լինեն իրական ազատ եւ անկախ մամուլ ու- նենալու հարցում:

Ինչոթես, դա խոսակցության երկար նյութ է: Սկզբի համար կարեւորը թեթության կողմից հարցի ճեակերթումը եւ դրա անհրաճեթսության գիթակցումն է: **Պոթեսիոնալ, անաչառ մամուլի կայացումը թե ներ- փն, թե արաֆին առումով ես համարում են ազգային անվ- սանզության խնդիր:**

Ինչ վերաբերում է ինճ, աթա ես գործում են նախագահի սահմանադրական լիազորու- թյունների շրջանակներում եւ չեն թասրասվում դրանք խախ- սել ներֆաղաֆական կյանքում ո- րեւէ մեթին կամ որեւէ խմբի դուր զալու համար: Ես համոզված են, որ նախագահի ինսիթսութը թեթք է դուրս լինի ֆաղաֆական բանավեճերից, որթեսգի կարո- դանա կասարել իր հավասա- րակեթող եւ ազգային միասնա- կանությանն աջակցող դերը:

Ես հասկանում են, որ սոդա- սումները նախագահից՝ որթես թեթության զլուխ, մեծ են, սա- կայն, հաճվի առնելով, թե սահ- մանադրությամբ ինչոթիսի սահ- մանափակ եւ կոնկրեթ լիազո- րություններ են վերադահված Հանրաթեսության նախագա- հին, այդ ակնկալիքներն հաճախ իրասեսական չեն:

Անշուտ, որթես ֆաղաֆացի եւ անհոթ, ես ունեն իմ կարծիքը երկում սեղի ունեցող իրադար- ճությունների կամ երեւոյթների վերաբերյալ:

- **Ի՞նչ կարծիքի եթ Սարթի 1-ի թասավարության մասին, որ- սեղ լուրջ մեղադրանքներ են առաջարկված նախկին բարճ- րասիճան թաճսոնյաներին, որոնց հեթ աշխատել եթ:**

- Ես չափազանց ոչ կոռեկս են համարում զնահասականներ ճարը՝ միջամեթելով իշխանու- թյան այլ ինսիթսուսների, ներա- ղյալ՝ դասական համակարգի ի- րավասություններին:

Ես շարունակում են հեթեթել սվյալ իրավիճակին՝ թե՞ որթես ֆաղաֆացի, թե՞ որթես թեթու- թյան զլուխ եւ վսասի են, որ ար- դարությունը կհաղթի:

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Բենժամեն Վարոնյան. ստորսից՝ կրկես, Գրանսիայից՝ Զինասան

Բենժամեն Գարրիել ժան Վարոնյանը ծնվել է 1980-ին, Նիցցայում (Ֆրանսիա): 1998 թվականի Եվրոպայի մարմնամարզության Եվրոպայի Պասանեկան առաջնությունում նվաճել է երկու ոսկե մեդալ՝ մարզաձողի եւ թիմային մրցումներում: Վարոնյանը մասնակցել է 2000-ի ամառային Օլիմպիադային եւ մարզաձողի վրա կասարվող վարժությունների կատարողն է նվաճել է արծաթե մեդալ՝ մեկ այլ ֆրանսիացի մարզիկի՝ Էրիկ Պուժարենի հետ դառնալով Պասանեկան մեջ առաջին ֆրանսիացի մարզիկները, որոնք մեդալակիր են դարձել բոլորից չենթարկված օլիմպիական խաղերում: Այս հաջողությունից հետո Բենժամենը որոշ ժամանակ հեռացել է ստորսից, բայց որոշել է վերադառնալ մարմնամարզության աշխարհը՝ դառնալով ակրոբատ: Նա մարզվել է կրկեսային աշխատանքի համար՝ մասնակցելով դերասանական, դարձի եւ երաժշտական հասուկ դասընթացների: Մինչև աշխարհում համավարակի հռչակումը՝ Բենժամենը որոշել է կրկեսային ակրոբատ աշխատանք էր Զինասանում...

-Բենժամեն, առաջին անգամ ես ֆուտբոլիստ եմ: Սիդնեյի 2000 թվականի ամառային Օլիմպիական խաղերի հեռարձակման ժամանակ: Ռուս մեկնաբանը նշեց, որ դու ֆրանսիացի ես, բայց նախնիներդ եղել են շայասանից: Տեղյալ ես, թե որտեղից ես սերում ֆուտբոլիստ արժանանում:

-Այո, ես ֆրանսիացի եմ՝ որոշ հայկական ծագմամբ: Պատկեր էրկրորդ աշխարհամարտի տարիներին եկել է Ֆրանսիա եւ ամուսնացել է սափիկուս հետ, որը դարձել է նրա անունը: Դժբախտաբար, երբեք չեմ հանդիմել Պատկերիս, ուսիս մեմբրանանիմում երբեք հայկական ավանդույթներ չեմ ունեցել: Ինձ հետ կապվել են նրա ընտանիքի մի ֆանի այլ անդամներ, Պատկերիս եղբայրը, որն ամուսնացել է Մարտինոս: Ես որոշ հետազոտություն եմ կատարել եւ դարձել եմ, որ մեմբր ծագումով Երեւանից եմ: Շատերն են ինձ հարցնում իմ ծագման մասին, ինչը դառնում է դառնում, որ բացահայտեմ հայ ժողովրդին, նրա մշակույթն ու ավանդույթները: Եվ ես հիմա այնքան հոգս եմ իմ անունով: Ես լսեցի հաճախ եմ ձայնակարգում, ու երբ մարդիկ ինձ հարցնում են, թե որտեղից եմ, դասասխանում եմ, որ ես հայ եմ ֆրանսիացից:

Ես մարզական ընտանիքից չեմ, մայրս էլ մեմբր է մեծացրել ինձ: Նա բուժակ էր, աշխատում էր գիտություն: Ես բավականին անհանգիստ եմ էի, եւ ստորսով զբաղվելը նորապես, որ ես վարժվեցի կարգադրությունում ու լավ արժեքների, նաեւ ստանալով էի իմ ողջ էներգիան:

-Վերադառնալով Սիդնեյի օլիմպիական խաղերին՝ լավ հիշում եմ ֆուտբոլիստ կատարումը, որը ֆեզ արժանացրեց արծաթե մեդալի մարզաձողի վարժություններում: Ի՞նչ ազդեցություն ունեցավ այն ֆուտբոլիստ եւ կարիերայի վրա:

-Դե, օլիմպիական մեդալի ազդեցությունը միանգամայն փոխում է կյանքը: Ֆրանսիական ստորսում իմ կատարողությունը առաջին անգամ էր, որ ահա մի այդպիսի անսովորական երեւոյթ էր նման ելույթ է ունեցել: Ես բազմաթիվ առիթներ եմ ունեցել հանդիմելու օլիմպիական խաղերի այլ չեմոֆոններին, որոնք օգնում են սարքեր կերպ սեսնել կյանքը: Նրանց հետ կատարված փորձի փոխանակումն օգնում է աճել եւ հասունանալ: Ինձ համար այնքան ոգեշնչող էր՝ այդպիսի սահմաններով օրգանապես լինելը:

-Այժմ որտե՞ս ակրոբատ աշխատում ես «Զինական Լուս Վեգասում»՝ Մակաոյում, ելույթ ունենալով «Արեւի կրկես» շոուում: Մարմնամարզիկների մեջ սարածված է կրկեսային աշխարհի սեղանի վրա:

-Այո, մեզ համար սովորական է մարզական կարիերայի ավարտից հետո կրկես սեղանի վրա, բայց սկզբում ես ընտրեցի այլ ուղի: Ես յոթ տարի աշխատեցի անհատական գործակալությունում՝ որոշակի դասեր սովորեցնելով, ընդհուպ սօրտերի: Բայց, գիտեմ, որոշ ժամանակ

անց լսեցի ծանր էի սանում այն փաստը, որ այլեւս մարմնամարզությանը չեմ զբաղվում: Ուսի որոշեցի փոխել իմ կյանքը եւ նորից մարտահրավեր նետեցի ինձ: Մի ֆանի ամսվա ծանր մարզումներից հետո գնացի լուսնների ու հաջողություն ունեցա: Կարծում եմ՝ երբ հասնում ես ֆուտբոլիստներին եւ ունես փորձ ու հմտություններ, գիտես, թե ինչպես կարելի է լսեմ աշխատել՝ հաջողության հասնելու համար:

-Ինչպե՞ս ես ամուսնացիր Զինասանում:
-Կյանքը լավ է Զինասանում, Մակաոն եւ Զինասանը իսկապես սարքերով եմ մայրցամաքային Զինասանից: Այն ինձ նաեւ հնարավորություն սվեց բազմաթիվ ճանապարհորդել ողջ Ասիայով մեկ, ծանոթանալ սարքեր մշակույթների եւ կրոնների: Անցյալ տարի որոշ ժամանակ անցկացրիմ Կանադայում եւ Նյու Յորքում, որտեղ ելույթներ ունեցանք, համարեմ եկանք «Առյուծ արքայի» նոր բեմադրության մեջ:

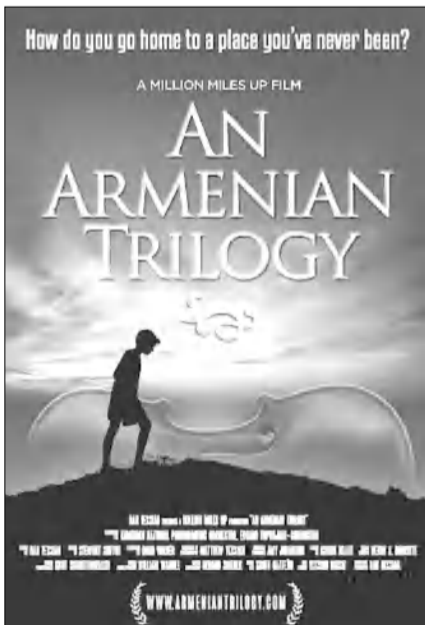
-Որտե՞ղ եւ ինչպե՞ս ես անցկացնում բոլորիս համար այս անհանգիստ ժամանակաշրջանը: Կրկեսի արժեքների հետ չմարզվել, ճի՞շտ է:

-Համարվալից առաջ վերադառնալ ֆրանսիա՝ ընտանիքիս հետ մի փոքր ավելի ժամանակ անցկացնելու: Մայրս տարիներ առնում է, եւ ես դեմք է նրա կողմնակալի լսեմ լինեմ, ֆան երբեք: Ես մինչեւ հիմա ֆրանսիայում եմ: Իրականում լսեմ ծանր մեկ եւ բոլոր կրկեսային արժեքների համար: Ամեն բան ֆեզ մոտ տարածության վրա է զսնվում, ու մեմբր չեմ կարող մարզվել որեւիցե սարքերում վրա: Բազմաթիվ ներկայացումներ փակվել են եւ երբեք չեմ բացվելու: Փորձում եմ մարմնս դառնել լավ մարզավիճակում, որտեղից դասընթաց լինեմ ավելի լավ ժամանակների համար: Բայց հիմա զաղափար չունեմ, թե ինչպիսի կլիմա աղազան... Իրականում, ոչ ոք զաղափար չունի...

Հայ-հրեական երաժշտա-վավերագրական համագործակցություն

Ամերիկացի արտադրիչ, երաժիշտ Օհար Վիլները եւ կինոյնաբան Սթյուարթ Շեֆերը մեծացել են հրեական ընտանիքներում՝ երբեք չմոռանալով Հոլոկոսթը, սակայն ոչ մի սեղանություն չեն ունեցել Օսմանյան կայսրության կողմից իրականացված Հայոց ցեղասպանության մասին: Այդ թեմայով նրանց ձեռք բերած գիտելիքները հանգեցրել են ամերիկահայ երգահան Դեն Եսյանի հետ համագործակցության:

Բրիտանիայի մեծագույն հրեական «Ջյուլիո Եյուզ» («Հրեական նորություններ») թերթականի հունիսի 10-ի համարում լույս տեսած Սյուզան Չեյլերի «Երաժշտությունը հոյակեր է արթնացնում Հայոց ցեղասպանությունից» հոդվածում նշվում է, որ այդ համագործակցության առիթը Եսյանի «Հայկական երեգություն. կենդանի կատարմամբ Երեւանում» եռամսս դասական ստեղծագործությունն է, որը 2017-ին Երեւանում կատարել է Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը՝ Էդուարդ Թոփչյանի ղեկավարությամբ: «Սա իմ ամենալուրջ երաժշտական նախագիծն է», - ասում է Եսյանը: Ստեղծագործության առաջին մասը՝ «Ազատությունը», ներկայացնում է ավելի երջանիկ ժամանակների սրամադրությունը՝ նախքան վայրագությունը:

ները սկսելը: Երկրորդ մասը՝ «Վախը», ընդգրկում է արեւմտյան գիմնականների սազնադարի ռիթմեր, իսկ երրորդը՝ «Հավատը», ֆնում է կրոնական կասկածների զգացումը՝ նախքան դեռի աղափարի հոյսի զգացողությունը սեղանի վրա:

Միլֆորդի (Քոնեկտիկուտ) բնակիչ Եսյանը ընդհանուր առմամբ երաժշտություն է մշակում հեռուստատեսային շոուների, զվարճանքի վայրերի եւ խաղային թվային համար, սնորհում է իր անունը կրող

ընկերություն, որը գրասենյակներ ունի Նյու Յորքում, Լոս Անջելեսում եւ Համբուրգում (Գերմանիա): Եսյանի բազում հաճախորդների թվում են «Ֆորդ մոթոր» ընկերությունը, «Դիսնեյ» եւ «Ինթել»:

«Հայկական երեգությունը» ստեղծելու առաջարկով նրան դիմել է իր հաճախած Սաութհիլդ եկեղեցու առաջնորդ՝ Յեղասպանության 100-ամյակի առթիվ: Այդ ստեղծագործությունը դարձել է նույնանուն վավերագրության առանցքը, որը նախաձեռնել են վերոհիշյալ Վիլները եւ Շեֆերը: Ֆիլմը ներկայացնում է Եսյանի՝ այդ երաժշտության ստեղծման ուղին, նա եւ կինը՝ Զեթին, դասնում են այդ երկի ստեղծման մասին, ներկայացված են նաեւ դասական սեղանակցություն Յեղասպանության վերաբերյալ եւ արխիվային կադրեր:

«Հայկական երեգություն» վավերագրական ֆիլմը հասանելի է Amazon կայքում: «Հայկական երեգություն. կենդանի կատարմամբ Երեւանում» եռամսս դասական կոմպոզիցիան Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի կատարմամբ հասանելի է iTunes, Spotify եւ Amazon կայքերում: Երաժշտության վերաբերյալ այլեւայլ սեղանություններ կարելի է զննել armeniantrilogy.com կայքում: Ա. Բ.

Հասնիկ Գրիգորյանի լուսանկարը՝ «Օպերա Նյուզի» շապիկին

Լիսվայի օմերային թատրոնի հաջող ստորան Հասնիկ Գրիգորյանի լուսանկարը զարդարում է «Օպերա Նյուզ» («Օպերայի նորություններ») հանդեսի 2020 թվականի հուլիսի համարի շապիկը: Երջանկապատակ երգիչ Գրիգորյանի եւ լիսվացի երգչուհի Իրենա Միլեիչիկուսեի դուստր Հասնիկ Գրիգորյանը Վիլնյուսի Զարաֆային օմերայի երկարամյա մեմբեր է: Երկու անգամ արժանացել է Լիսվայի «Ոսկե թեմական խաչ» մրցանակին, 2005-ին Վիլնյուսի դերերգի համար («Տրավիատա»), աղա 2010-ին՝ «Սուլինի Թող» մյուզիկլում ֆիլին Լուվիթի դերակատարման համար:

2016-ի մայիսին Հասնիկ Գրիգորյանը Լոնդոնի Միջազգային Օմերայի մրցանակաբաշխության ժամանակ արժանացել է «Լավագույն նորեկ» («Երիտասարդ երգչուհի») մրցանակին: Պարզաբանությամբ նաեւ Լիսվայի Արժանյաց ժամանակ, Աստիսի խաչով (2018) եւ 2019-ին ձանաչվել է Լավագույն երգչուհի Միջազգային Օմերայի մրցանակաբաշխությունում: 2017-ին Հասնիկ Գրիգորյանը ելույթ է ունեցել Երեւանում: Ա. Բ.

ՄԱՆՈՒԿ ԱՐԱՄՅԱՆ

Երկրսրանք. սո՞վը, թե՞ վարակը

Մեր ժողովուրդը ու ժողովուրդը կանգնած են ծանր երկրներում առաջ՝ նորից անցնել կարանտինի, ես մեկ հարված հասցնելով սնեստության ու բնակչության սոցիալական վիճակին, թե՛ չընդհատել սնեստական գործունեությունը՝ ակամայից մասնակիցը դառնալով մեր հազարավոր հայրենակիցների վարակմանը եւ հարյուրավորների մահվանը: Կորոնավիրուսը առավել ակնառու դարձեց մերկայիս իշխանության մոտ կառավարման ունակությունների բացակայությունը: Սակայն, անգամ այդ կացությունից կառավարությանն ու նրա ղեկավարը դասեր չեն քաղում: Համակարգված, մասնագիտորեն հիմնավորված եւ հասարակական համերաժխության մթնոլորտում վստահավոր վարակի դեմ պայքար սանելու փոխարեն Նիկոլ Փաշինյանը շարունակում է մեղադրել բոլորին՝ նախկիններին, ընդդիմությունը, այլ երկրներին եւ ի վերջո ամբողջ ժողովրդին:

Մինչդեռ, հարկ է վերջնականապես ամրագրել, որ Հայաստանի իշխանությունը ոչ միայն անլուրջ մոտեցում է ցուցաբերել կորոնավիրուսի նկատմամբ, այլ նույնպես է դրա սարածմանը: Այս առումով մենք իսկապես բացառիկ ենք եւ աննախադեպ: Նիկոլ Փաշինյանի, Արսեն Թորոսյանի եւ մյուսների անլուրջ, մեկը մյուսին հակասող արահայտությունները բազմիցս ենք լսել եւ գործողություններին բազմիցս ակնառու եղել:

Հիշեցնենք, որ այս սարվա հունվար-փետրվարից մեր ամիջական հարեան Իրանում համաճարակի ուժեղ բռնկում արձանագրվեց: Նույնը նաեւ Իսրայելում, որտեղ էժան ավիաընկերության միջոցով 50 եվրոյով գնալը Նիկոլ Փաշինյանի համար բնակչության սոցիալական վիճակի բարելավման «հիմնավորումն» էր: **Հենց այդ երկրներից մեկ էր կանխել վարակակիրների մուտքը մեր երկիր: Դա չկատարվեց:** Իրանի հետ սահմանը փակվեց ուսացումով, իսկ դեռիս Իսրայելի չվերթերն այդպես էլ չփակվեցին, մինչեւ ավիաընկերությունը չդադարեցրեց դրանք: Արդյունքում, մեծ 50 եվրոյով Հոնո գնալու փոխարեն, «50 եվրոյով» կորոնավիրուս մերմուծեցինք Հայաստան: Սա իշխանության անլուրջությունն էր:

Ինչ վերաբերում է վարակի սարածմանը, ապա դրան նույնպես էին մինչեւ մարտ ամսվա կեսերը Հայաստանի հարավից սկսված ՍԴ կազմից ազատվելու հանրաքվեի ֆարգաբաժնի հանրահավաքները: Այն ժամանակ, երբ Առողջապահության համաժամանակին կազմակերպությունը հայտարարություն էր սարածել մարդաբան միջոցառումներ թույլ չտալու անհրաժեշտության մասին, Հայաստանի իշխանությունը փաստորեն անում էր սրամագծորեն հակառակը:

Մի խոսքով, անստեղծ սեփական ժողովրդի կյանքի ու առողջության, երկրի սնեստական վիճակին եւ առողջապահական համակարգին սղառնացող վստահությունը, վարչապետ Փաշինյանը իր սարերի մեջ հանրահավաքներ էր անում՝ նույնպես վիրուսի սարածմանը: Բոլոր զգուցանումներն ու հորդորները, անհատապես միջոցառումներ սկսելու առաջարկները չազդեցին նրա վրա:

Եվ ահա հիմա, Նիկոլ Փաշինյանը կորոնավիրուսը համեմատում է դասերազմի հետ եւ դասերազմում, որ իրեն չհնադասեն, իսկ ֆնանդատորներն անվանում է դավաճաններ: Այս անհեթեթ մոտեցումն մեջ նրան դասերազմում են բացառապես նրա ֆաղափական թիմի ներկայացուցիչներ, այսպես կոչված՝ սորոսական քաղաքականները, այդ թվում իրեն անկախ հայտարարող ՀՀ առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը:

Վերոնցյալներից ոչ ոք բնականա-

բար, ոչինչ չի ասում ճանաչելի հազարավոր հիվանդների, առողջապահական համակարգը կոլապսի հասցնելու, հարյուրավոր մահերի եւ այս ամենի մեջ իշխանության մեղավորության մասին: Իրավիճակ, որը մեզ հասցրել է հոդվածի սկզբում նշված՝ կրկին անցնել կարանտինի, թե՛ շարունակել սնեստական արդեն իսկ խաթարված գործունեությանը երկրներում: Ո՞րն է ելքն այս վիճակում:

Եթե երկիրը վերադառնա այս սարվա մարտ-մայիսի սնեստական գործունեության սեսակների սահմանափակմանը, ապա դա ես մեկ ուժգին հարված կլինի սնեստությանը եւ հասկապես մարդկանց սոցիալական վիճակին: Կարանտինի ժամանակ դարադրողի մասնավոր մարդիկ կորցրեցին եկամուսներ, այդ ընթացքում ծախսելով իրենց ունեցած խնայողությունները: Մյուսներն էլ ընկան դատարանի մեջ: Կառավարության սոցիալական աջակցության ծրագրերը դարձապես խորհրդանշական էին: Եթե հիմա վերստին անցնենք կարանտինի եւ չափափակում, ապա անգամ այդ անսեռ միջոցները, որ ստացվել են բնակչության մի մասը, չեն լինելու: **Այսինքն, նոր կարանտինը մեզ կկանգնեցնի սոցիալական աղետի առջև:**

Մյուս կողմից էլ շարունակել մերկայիս կացությունը, նշանակում է թույլ տալ ամեն or հարյուրավոր մարդկանց վարակվել եւ ամեն or մահեր ունենալ: Ստեղծվել է մի իրավիճակ, երբ գլորվող

ծնագնդի հետեւից գնացող իշխանությունը ոչ միայն չի հասնում նրան, այլև ընդհանրապես չի սեսնում, թե այն որտեղ է հայտնվել: **Բնակչությունը այլևս չի վստահում վարչապետ Փաշինյանի հակասական խոսքերին ու գործողություններին: Հետեւաբար, իրավիճակը հսկողության սակ վերցնելու նրա ուսացած եւ կիսա-դաս ֆայլերը արդյունք չեն տալիս եւ չեն տալու:**

Այս դասին Հայաստանի Հանրապետության բնակչությունը հայտնվել է այնպիսի իրավիճակում, երբ դեռական հոգածություն ուղղելով այդպիսի գոյություն չունի, երբ մարդիկ մահանում են այն դասառեղով, որ հիվանդանոցների վերակենդանացման բաժինները սեղ չունենալու դասառեղով չեն կարողանում ընդունել նրանց: Եվս մեկ անգամ կարանտինի մեջ հայտնվելով էլ, մարդկանց մոտ առաջանալու է «ինչ սարբերություն՝ սովից, թե՛ կորոնավիրուսից կմահանանք» հարցը:

Մեզ բոլորիս մնում է աղափինել մեր ինքնակազմակերպածությանը, հոգ սանել թե՛ մեր, թե՛ մեր քաղաքի առողջությանն ու անվստահությանը, կատարել մասնագետների խորհուրդները՝ անհրաժեշտ հեռավորություն միմյանց դասելու, դիմակ կրելու, ավստահանումն իրականացնելու ուղղությամբ եւ դասասխանակություն կրել կորոնավիրուսի սարածումը կատարելու համար: Այսինքն, անել այն, ինչ կարող է անել մեզանից յուրաքանչյուրը, երբ դեռական համակարգված գործողություններ չկան, երբ բացի դիմակ կրելու արդեն ձանձալի դարձած եւ հակառակ ազդեցությունը թողնող ֆարգից, ոչինչ չի արվում նոր հիվանդանոցային սեղեր բացելու, ճեղային սահմանափակող միջոցառումներին եւ կանխարգելման առողջապահական գործողություններին, արտերկրից առաջարկվող օգնությանը արձագանքելու, հիվանդության դեմ դասարի համար ստացվող միջոցների արդյունավետության եւ դասն յուրաքանչյուրի միջոց բաժնում թույլ չտալու եւ բազմաթիվ այլ ուղղություններով: Պետք է փորձել գոյատևել:

Գետրոգ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱՆ

Վարդենիս

Սեւանա լիճն այս տարի նույնպես կանաչելու է չլուսավորեր

«Ազգ» շաբաթաթերթի ընթերցողն անուշտ անցյալ սարվա այս քաղաքում նկատել է, որ հանդես են եկել հողվածաշարով նվիրված Սեւանա լճի հիմնախնդիրներին: Այդ ընթացքում առաջարկել են բազմաթիվ խնդիրների լուծումներ՝ միաժամանակ առաջարկելով հարցեր եւ ակնկալելով դրանց դասասխանները:

Ամեն ինչ սկսվեց այն բանից հետո, երբ լճի ջուրը կաղսակաճաչ գոյն ստացավ, որն էլ շատերի մոտ կարծիք ստեղծեց, թե այն թունավոր է եւ կարող է վնասակար լինել մարդու առողջության համար: Միանգամայն, մամռակալած ջուրը երբեք չի կարող օգտակար լինել մարդու համար, բայց վնասել էլ չի կարող, զոնե Սեւանի դարազայում: Ցավով ւրեք, մի շարք լրատվամիջոցներ, հրատարակելով ու համակցելով բոլորովին այլ վայրերում եւ այլ ժամանակահատվածներում արված կարգեր, ղոնեցին, որ լճից ջուր խմելուց հետո խոճոր եղջերավորների անկում է նկատվել, ավելի ուճ ոճամ էլ ղոնեցին, որ լողացող մարդիկ են թունավորվել:

Իրականում ո՛չ մարդիկ էին թունավորվել, ո՛չ էլ անասունների անկում էր նկատվել, դարձապես, ելնելով բացառապես գովազդային շահերից, այդ կայքերը սարածեցին բացառապես սուտ սեղեկությունները, որոնց դասառեղով, ինչպես արդեն գիտենք, Սեւանի ավազանն անցյալ սարի, այցելությունների առումով, գրանցեց ցածր մակարդակ: Բնակաբար, այդ ամենի ընթացքում սուժել են Հայաստանի Հանրապետությունը եւ այնտեղ բնակվող հայը, իսկ մեղալիոնի հակառակ կողմում շահեցին Վրաստանն ու վրացին, Թուրքիան ու թուրքը: Թե որ լրատվամիջոցները ջուր լցրեցին Վրաստանի, առավել ես մեր կենսաբանական թեմանի Թուրքիայի ջրաղացին, գաղտնիք չէ, բայց նրանց անունները տալ անգամ չեն ցանկանում, ֆամի է, կանցնի:

Հիմա, մեկ սարի անց, ֆամի դեռ լճի գոյնը կաղույս է, հայտնում են եւ ղոնում, որ այս սարի այն նույնպես կանաչելու է,

միաժամանակ ղոնում են նաեւ, որ որքան էլ որոճ լրատվամիջոցներ փորձեն հակառակը ղոնել, այս սարի նմանապես չի գրանցվելու լճի ջուրը խմած անասունների անկում, սեղում լողացող մարդիկ էլ չեն թունավորվելու:

Լճի հիմնախնդիրները շատ են, դրանց չլուծման դասառեղներ՝ նմանապես: Ազգային ժողովում սեղի ունեցած բազմաթիվ ֆնանդավորումներն այդպես էլ արդյունք

չսվեցին, որովհետեւ հավկթի ավտոժակ ունեցող ճանաչելի դասառեղները, ծիկրակելով հավի հետսույքից, աղերսաբար նայում էին ախրին: Ի՞նչ անել խեղճը, ո՛չ ձու կարող էր տալ, ո՛չ էլ... Ֆերման զարգացնել:

Հավաքաբար, այս սարի նույնպես կլինեն նմանապես, ժամանակավրեղ եւ դասի ազդեցության սակ արվող խորհրդածողվներ, որոնք միազամից մոռացվում են դեռերից այն կողմ:

Շրջակա միջավայրի նախարարությունը դեռ էլ հստակ դասահանք, գերխնդիր դնի իր առջեւ՝ մեկ-երկու սարում լուծել լճի հիմնախնդիրը: Այդ ընթացքում, բնականաբար եւ ցավով, շահաբար կսրվեն Սեւան ազգային առաջակիցներից շատ շատերին: Նրանք, իհարկե, իրենց երկար միայնակ չեն զգա, բնադասի դասության նախարարության նախկին առաջակիցներից ոճամ սիրով կկիսեն նրանց մեղությունը:

Հ.Գ. Մտադրել մտադր լինելով Հայաստանի բնական հարստություններով ու ռեսուրսներով, «Ազգ» այս սարի նույնպես կջանա հնարավորինս հավասարի եւ սույգ սեղեկություններ հաղորդել լճի էկոլոգիական վիճակի հետագա զարգացումների մասին, մանավանդ որ սողերիս հեղինակն այս ամռանը, երբում սիրող իրավիճակի բերումով, զսնվում եւ զսնվելու է լճամերձ գոյությունը մեկուսի եւ սողերը շարադրելու է՝ լճի հայելուն նախելով:

«Տայասանի եւ Սփյուռքի կարող ուժերի հետ ջանում եմ ...

⇒ 3 - Ինչ հեռանկարներ եք տեսնում Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման հարցում (այս առումով որքան լուրջ մեք եք ընդունել Ադրբեջանի սարածախնդրողական քաղաքական քայլերի նկատմամբ, անգամ նախագահ Ալիևի մակարդակով):

ՌԻՆ է, ըստ Ձեզ, Արցախի առաջնությունը եւ ինչ անելիք ունենք մենք բոլորս այդ առաջնության կերտման գործում:

- Հանրային ուժերը զբոսաշրջության է Լեռնային Ղարաբաղի հարցի վրա: Դա հասկանալի է, հարցը կենսական է ոչ միայն Հայաստանի եւ Արցախի համար, այլեւ դուրս է գալիս Հայաստանի սահմաններից եւ ծայրաստիճան զգայուն է ամբողջ աշխարհի հայության համար, որն ունի հսկայական լսելի ձայն եւ ազդեցություն:

Կարգավորման խնդիրը զբաղվում է կառավարությունը, ուստի ես չեմ ցանկանա կանգ առնել հարցի բանակցային կողմի վրա, որը զսնվում է վարչապետի եւ արտաքին գործերի նախարարության իրավասության շրջանակում:

Մենք համոզված ենք, որ Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի եւ Միացյալ Նահանգների համաձայնագրային քննարկումները ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակում խաղաղ բանակցությունները այլընտրանք չունեն:

Սակայն, չնայած մեր խաղաղ մտայնություններին, մենք մասնաւորապէս ենք կողմնակցում Արցախի ժողովրդի իրավունքներն ու անվտանգությունը Ադրբեջանի կողմից ռազմական ուժի կիրառման փորձի դեմքում: Հայաստանի Հանրապետությունը հակամարտության խաղաղ կարգավորման եւ Արցախի Հանրապետության անվտանգության ու նրա ֆաղափարների իրավունքների պաշտպանության գլխավոր երաշխավորն է:

Խնդիր լուծման համար ուժի կիրառման սղառմային ու ռազմական սցենարը բացարձակապէս անընդունելի են եւ մեք եւ խոստովանում դասարանական միջազգային հանրության կողմից:

Մեզ համար գերակայություն է Լեռնային Ղարաբաղի հարցի արդարացի կարգավորման խնդիրը՝ միջազգային իրավունքի սկզբունքներին հիմնված վրա, կայուն խաղաղության հաստատումը, հայ ժողովրդի անվտանգությունը եւ Արցախի ժողովրդի իրաւունքների իմաստով իրավունքի ամրապնդումը:

Մինչ այդ կա նաեւ հարցի մյուս կողմը, ոչ մակաս էական: Դա Արցախի Հանրապետության զարգացումն է բոլոր առումներով՝ առաջին հերթին սնտեսական եւ ժողովրդագրական: Արցախն ունի ավելի քան բազմաթիւ ռեսուրսներ զգալիորեն մեծացնելու իր մարդկային կադրերը եւ ավելի զարգանալու: Ահա այս ուղղությամբ մեք եւ արվեն անհետաձգելի եւ գործնական քայլեր: Ահա այստեղ են անհրաժեշտ համահայկական ներդրումներ՝ եւ նյութական ու ֆինանսական, եւ մտային ու ծրագրերի:

Ես հաճախ եմ այցելում Արցախ եւ ամեն անգամ հիաց-

մունքի հետ միասին ցավով նկատում, որ մենակ ենք թողնում արցախցուն իր ամենօրյա հոգսերի եւ խնդիրների հետ: Մինչդեռ լուրջ մեք եւ ընդունել Ադրբեջանի սարածախնդրողական քաղաքական քայլերի նկատմամբ, անգամ նախագահ Ալիևի մակարդակով):

Նույնը Հայաստանի հասկարողութեւն գյուղական աշխատանքի ընդունումը: Եթէ նրանց սեզոնային գործ առաջարկվել Արցախում, լուրջ մեք եւ ընդունել Ադրբեջանի սարածախնդրողական քաղաքական քայլերի նկատմամբ, անգամ նախագահ Ալիևի մակարդակով):

Արցախի սնտեսական զարգացումը եւ գրավորությունը ոչ միայն կբարձրացնի բնակչության կենսամակարդակը եւ կբարելավի կյանքի որակը, այլեւ կամրադրի Արցախի Հանրապետության դիրքը բանակցություններում, որը չի կարող հաշվի չառնվել:

Արցախում եւ Արցախի օտարը կան եւ միտք էլ եղել են հնարավորություններ: Խնդիրը դրանք տեսնելը եւ ճիշտ օգտագործելն է:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանի նկատմամբ Ադրբեջանի կողմից սարածախնդրողական քայլերի, կարծում եմ, դրանք չմեք եւ անաւտանգութեւն թողնել:

- Ինչ կատեիք հայ-ռուսական հարաբերությունների մասին քաղաքական եւ միջազգային ներկա բարդ իրողությունների լուծման գործում: Ո՞ր ուղղություններն են առաջնահերթ, ո՞ր ոլորտներում փոխգործակցության խորացման կարիք կա:

- Ռուսաստանը Հայաստանի ռազմավարական գործընկերն է եւ դաւանակիցը: Մեզ կարող են համաձայն փորձություններով եւ հաջողություններով ամրապնդել իր իրաւունքները, ինչպէս նաեւ բարդ իրավիճակներում միմյանց աջակցելու բնական ցանկությունը: Այդ իսկ մասնաւորապէս հարաբերություններն այսօր վերածվել են անխախտ բարեկամության:

Ռուսաստանի հետ հարաբերություններում հայկական լուրջ նկատարներն ունի նվազագույն եւ առավելագույն հիմնարար խնդիրներ:

Նվազագույն խնդիրն է լուրջ մտայնութեւն ռազմավարական երկխոսության նախկին մակարդակը, որը հիմնված է խոր մասնական եւ արժեքային կադրերի վրա: Մենք մեք եւ զնախաձեռնումք մեր համաձայն ժառանգությունը եւ այս կամ այն ֆաղափարներով իրականացնելիս ուղղորդվումք հետք դրանով: Այդ դեմքում մենք գերծ կմնանք լուրջ սխալներից:

Առավելագույն խնդիրն է մեր փոխհարաբերությունները հասցնել նոր մակարդակի, բացահայտել «անձեռնմխելի մնացած» ոլորտները եւ ստեղծել նոր հնարավորություններ: Մեր փոխհարաբերությունը մեք եւ բխի երկկողմնակցութեւն հարաբե-

րություններում «միմյանց ուժեղացնելու» բանաձեւից՝ սարածաւտանային եւ համաշխարհային ձեւաչափերով: Շատ բան կարելի է նրանից, թէ ինչպէս ենք գործնականում ցուցադրելու մեր ռազմավարական դաւանքը՝ անկախ առանձին խնդիրներից:

Ռուսաստանի հետ համագործակցությունը բազմաւտեք է եւ ընդգրկում է մեր հարաբերությունների ողջ ստեղծը: Այսօր մենք մեք եւ կարողանանք խորացնել այդ հարաբերությունները սարածաւտանային սնտեսական նախագծերում, հասկարողութեւն՝ բարձր սեյնտելոգիաների, արհեստական բանականութեւն եւ նորարարութեւն, դարեւնի անվտանգութեւն ոլորտներում: Անհրաժեշտ է ավելի սերտ փոխգործակցություն ծավալել էներգետիկայի ոլորտում: Մեր հանրապետութեւն ներքին ինքնուրույնութեւն ունի Ռուսաստանի սնտելոգիան եւ դարեւնային անվտանգութեւն աջակցելու գործում:

Ես կարծում եմ, որ երկկողմ հարաբերությունները նաեւ կարող են կարեւոր գործոն դաւանալ մեր երկրների բազմակողման կադրերում: Հայաստանը կարող է ծաւալել կամուրջ սարբեր ինտեգրացիոն նախագծերի եւ սարածաւտանային միջոց, ինչպիսիք են՝ ԵԱՏՄ-ն եւ ԵՄ-ն:

Կա մի կարեւոր բան՝ ՎՍՍՄ-ՅՈՒՐԹՅՈՒՆ: Մեր երկրների միջոց կարողութեւն բարձր մակարդակը մեք եւ իրնի ամեն մի իրավիճակի կարեւորման հիմքում:

- Այս սարի լուծում է Սերի լուծման գործի 100-ամյակը, մյուս սարի՝ Մոսկվայի եւ Կարսի լուծման գործերը, որոնք ձեւաչափական էին եւ շարունակում են այդպիսի լինել Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի համար:

- Խոսքը վերելում հետք դրա մասին էր: Եթէ Սերի լուծման գործը հնարավորություն էր սախի ստեղծելու կենսունակ հայկական լուծումը իր բնական սահմաններում, Մոսկվայի եւ Կարսի լուծման գործերը ծայրագույն անստեղծից հայ ժողովրդի շահերը եւ խոցելի դարձրին երկիրը:

Ուստի Հայաստանն իր այսօրվա խնդիրներով ուղիղ հետեւանքն է Հայոց ցեղաստորութեւն եւ դրանց հաջորդութեւն լուծման գործերի: Աշխարհաւարական առումով այն շատ բարդ վիճակ է ստեղծել մեր սարածաւտանային, որը մեկն բացահայտվեց Խ. Միողայան փոլուզումից հետք: Թուրքիայի հետ մեր հարաբերությունների բարդու-

թյունը բխում է դրանից: Ցեղաստորութեւն հարցում Անկարան վարում է ժխտողականութեւն ֆաղափարականություն, իսկ Արցախի հարցում կանգնած է Ադրբեջանի քիկունքին եւ նաեւ այդ լուրջութեւնով փակ է դաւանքն Հայաստանի հետ սահմանը: Դա Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի անվտանգութեւն հարց է:

- Պարոն նախագահ, կրկին սահմանադրական լիազորությունների մասին, այս անգամ այլ տեսանկյունից: Որքան էլ դաւանքային թվա, գործող Սահմանադրությունը Հանրապետության նախագահին գործնականում հնարավորություն է սախի աշխարհում հանդէս գալ որքան համայն հայութեւն ներկայացուցիչ եւ առաջնորդ: Ըստ Սահմանադրութեւն, Նախագահը լուծում է հետեւում է Սահմանադրութեւն դաւանքային իրականացնելիս անաւտանգութեւն եւ առաջնորդվում է բացաւտանգութեւն համազգային շահերով, երկրում է իր «ողջ ուժը ներդնել ազգային միասնութեւն ամրապնդման գործում»:

Հաւելի առնելով Ձեր փորձը, գիտելիքները եւ անցած ուղին՝ Դուք առավելագույնս համալուրջաւտանգութեւն եւ այդ դերին: Ինչպէս եւ դաւանքային կյանքում իրազորել այդ բարձր առաւելությունը ի շահ մեր Հայրենիքի եւ ժողովրդի:

- Ինչպէս սաւաղի, առաջին հերթին ես ֆայլեր եմ անում կայացնելու եւ ուժեղացնելու նախագահի ինստիտուցիոն, որը խորհրարանական կարեւորման համակարգի անցնելուց հետք փաստորեն մեք եւ վերակառուցել այնպէս, որ, անկախ անձեւից, կարողանա աղախովել լուծումը կայունությունը եւ ներքին հաղափարականութեւնը, մեր ժողովրդի միասնականությունը:

Մյուս կողմից, մենք մասնական այնպիսի ժառանգություն ենք սաւաղել, որ յուրաքանչյուր հայ ֆաղափարական ղեկավարի եւ գործչի դաւանքային է իր գործն ընկալել որքան առաւելություն:

Առանց այդ գիտակցութեւն, առանց այդ մասնական ժառանգութեւն խոր վերլուծութեւն եւ դրանից բխող աղաք ծրագրերի, հնարավոր չէ կարողութեւն կենսունակ լուծումը:

Մեր ժողովրդի ֆաղափարական ռեսուրսը մեծ է, այն իր զգալի դերն է խաղաղ մարդկութեւն առաջընթացի գործում: Մենք վերադարձնումք ժողովուրդ ենք

եւ որքան ռազմավարական դիրք ունեցող զարգացող երկիր եւ համաշխարհային ազգ, մեր խոսքն ունենք սաւելու աշխարհին: Այդ իմաստով ես ինձ տեսնում եմ որքան միջոցող, որքան դեմքային Հայաստանի ու աշխարհի միջոց:

Իմ կյանքն այնպէս է դասավորվել, որ ինձ հնարավորություն է սախի Հայաստանին նայել թէ՛ ներսի, թէ՛ դրսի աչքերով: Նույնը՝ սփյուռքի դեմքում: Ես գաղթականի գաղթակ եմ: Իմ նախնիները Երզրումից, Բիթլիսից եւ Ալաւկերտից գաղթել են Ռուսաստան, այնտեղից Ռուսկաստան, հայրս եւ մայրս 1946-ին վերադարձել են Հայաստան: Ես ծնվել, մեծացել, կրթություն սաւաղել եւ ձեւավորվել եմ Հայրենիքում, այնուհետեւ գործի բերումով երկար սարիներ աղթել եմ դրսում, եւ առանց համաձայնութեւն կարող եմ սաւել, որ հաղափարաւտանգութեւն լավ եմ ձանաչում թէ՛ մեր երկիրը, թէ՛ Սփյուռքը եւ նրա մարդկանց: Գիտակցելով այս ամենը եւ Հայաստանի ու հայ ժողովրդի առաւել կանգնած մարահրաւտանգութեւն Հայաստանի եւ Սփյուռքի կարողութեւն խորհրդակցաւտանգութեւն եւ ջանալու եմ համակարգային մոտեցումով ձեւավորել համազգային օրակարգ:

Համակարգային մոտեցումը ոչ միայն անհրաժեշտ է, այլեւ այլընտրանք չունի, ֆանք որ մենք կանգնած ենք գլոբալ փոփոխությունների ձանկարաւտանգութեւն, եւ այդ փոփոխություններն արդեն իսկ տեղի են ունեւնում մեր աչքի առաջ:

Մեր խնդիրների մեծ մասը բարդ, համալիր բնույթ ունեն, եւ դրանց համար արդունակութեւն լուծումներ գտնելը մեզանից ոչ սաւանդաւտանգութեւն մտածողութեւն է դաւանքային: Հաղափարական դեմքում մենք կարող ենք մասնութեւն ձանկարել մնալ:

Տեխնոլոգիական առաջընթացը հսկայական ազդեցություն է ունեւնալու ամեն ինչի, ներառյալ՝ հիմնական սոցիալական վարագծի, արժեքների, մարդկանց վարագծի վրա, որն ավելի փանսային է դաւանում, նույնիսկ ժողովրդավարությունն է փոխում իր ձեւը:

Ես կցանկանայիմ Հայաստանը տեսնել որքան սեյնտելոգիաղթեւն առաջաղթեւն երկրներից մեկը՝ կենսաբանութեւն, առողջաղախութեւն, արհեստական բանականութեւն կիրառման վրա հիմնված համակարգեր մակող եւ ներդնող առաջաւտանգութեւն շարունակ: Այս ձանաղախը, իմ կարծիքով, թույլ կսա Հայաստանին գտնել իր նոր տեղն աշխարհում եւ աղաղութել, որ փոքր երկիրը կարող է «հաջողակ» լինել: Հետք դրան եւ ուղղված նախագահական նախաձեւնությունները:

«ԱԶԳ» ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
Հասարակութեւն իր շարի
Հիմնաղիր եւ հրատարակիչ
«ԹԵՔՆՅՈՒՆ ՓԱՐԼԻՄԵՆՏ» ՍՊԸ
Երեւան 0010, Հանրապետութեւն 47
e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՆԻՍԻՅԱՆ հեռ. 060 271117
Հաղափարաւտանգութեւն (գովաղ) հեռ. 582960,
Շուրջաղախ լուրաւտանգութեւն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգային շարունակը՝ «Ազգ» թերթի
Նիւթերը չեն գաղախում ու չեն վերադարձում:
Գ տարով յողաւտանգութեւն գովաղային են,
որոնք բովաւտանգութեւն համար խմբագրութեւնը
դաւանքային մասախանաւտանգութեւն չի կում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010